

CHỦ ĐỀ 03 : GIÁ TRỊ LỚN NHẤT-GIÁ TRỊ NHỎ NHẤT CỦA HÀM SỐ**LÍ THUYẾT**❖ **Định nghĩa.**

Cho hàm số $y = f(x)$ xác định trên tập D .

- Số M gọi là **giá trị lớn nhất** của hàm số $y = f(x)$ trên D nếu:
$$\begin{cases} f(x) \leq M, \forall x \in D \\ \exists x_0 \in D, f(x_0) = M \end{cases}$$

- Kí hiệu: $M = \max_{x \in D} f(x)$.

- Số m gọi là **giá trị nhỏ nhất** của hàm số $y = f(x)$ trên D nếu:
$$\begin{cases} f(x) \geq m, \forall x \in D \\ \exists x_0 \in D, f(x_0) = m \end{cases}$$

- Kí hiệu: $m = \min_{x \in D} f(x)$.

❖ **Phương pháp tìm giá trị lớn nhất, giá trị nhỏ nhất**

- **Tìm giá trị lớn nhất, giá trị nhỏ nhất của hàm số bằng cách khảo sát trực tiếp**

- **Bước 1:** Tính $f'(x)$ và tìm các điểm $x_1, x_2, \dots, x_n \in D$ mà tại đó $f'(x) = 0$ hoặc hàm số không có đạo hàm.

- **Bước 2:** Lập bảng biến thiên và từ đó suy ra giá trị lớn nhất, giá trị nhỏ nhất của hàm số.

- **Tìm giá trị lớn nhất, giá trị nhỏ nhất của hàm số trên một đoạn**

- **Bước 1:**

Hàm số đã cho $y = f(x)$ xác định và liên tục trên đoạn $[a; b]$.

Tìm các điểm x_1, x_2, \dots, x_n trên khoảng $(a; b)$, tại đó $f'(x) = 0$ hoặc $f'(x)$ không xác định.

- **Bước 2:** Tính $f(a), f(x_1), f(x_2), \dots, f(x_n), f(b)$.

- **Bước 3:** Khi đó:
$$\max_{[a,b]} f(x) = \max\{f(x_1), f(x_2), \dots, f(x_n), f(a), f(b)\}.$$

$$\min_{[a,b]} f(x) = \min\{f(x_1), f(x_2), \dots, f(x_n), f(a), f(b)\}.$$

- **Tìm giá trị lớn nhất, giá trị nhỏ nhất của hàm số trên một khoảng**

- **Bước 1:** Tính đạo hàm $f'(x)$.

- **Bước 2:** Tìm tất cả các nghiệm $x_i \in (a; b)$ của phương trình $f'(x) = 0$ và tất cả các điểm $\alpha_i \in (a; b)$ làm cho $f'(x)$ không xác định.

- **Bước 3.** Tính $A = \lim_{x \rightarrow a^+} f(x)$, $B = \lim_{x \rightarrow b^-} f(x)$, $f(x_i)$, $f(\alpha_i)$.

- **Bước 4.** So sánh các giá trị tính được và kết luận $M = \max_{(a;b)} f(x)$, $m = \min_{(a;b)} f(x)$.

- Nếu giá trị lớn nhất (nhỏ nhất) là A hoặc B thì ta kết luận không có giá trị lớn nhất (nhỏ nhất).

- Nếu $y = f(x)$ đồng biến trên $[a; b]$ thì $\begin{cases} \min_{[a; b]} f(x) = f(a) \\ \max_{[a; b]} f(x) = f(b) \end{cases}$.
 - Nếu $y = f(x)$ nghịch biến trên $[a; b]$ thì $\begin{cases} \min_{[a; b]} f(x) = f(b) \\ \max_{[a; b]} f(x) = f(a) \end{cases}$.
 - Hàm số liên tục trên một khoảng **có thể** không có giá trị lớn nhất, giá trị nhỏ nhất trên khoảng đó.
- ❖ Bất đẳng thức trị tuyệt đối:
- Cho hai số thực a, b khi đó ta có: $|a| + |b| \geq |a + b| \geq |a| - |b|$.
 - Dấu “=” về trái xảy ra khi a, b cùng dấu. Dấu “=” về phải xảy ra khi a, b trái dấu.
 - Tính chất của hàm trị tuyệt đối: $\max\{|a|, |b|\} = \frac{|a - b| + |a + b|}{2}$.
- ❖ Phương pháp chung để giải các bài toán tìm GTLN – GTNN của hàm số chứa dấu giá trị tuyệt đối.
- **Bước 1:** Xét hàm số $y = f(x)$ trên $[a, b]$.
 Tính đạo hàm $y' = f'(x)$.
 Giải phương trình $f'(x) = 0$ và tìm các nghiệm a_i thuộc $[a, b]$.
 - **Bước 2:** Giải phương trình $f(x) = 0$ và tìm các nghiệm b_j thuộc $[a, b]$.
 - **Bước 3:** Tính các giá trị $|f(a)|; |f(b)|; |f(a_i)|; |f(b_j)|$. So sánh và kết luận.

VÍ DỤ MINH HỌA

VÍ DỤ 1: Cho hàm số $f(x) = m\sqrt{x-1}$ (m là tham số thực khác 0). Gọi m_1, m_2 là hai giá trị của m thỏa mãn $\min_{[2;5]} f(x) + \max_{[2;5]} f(x) = m^2 - 10$. Giá trị $m_1 + m_2$ bằng

A. 3.

B. 5.

C. 10.

D. 2.

Lời giải

Chọn A

Với mọi $x \in [2;5]$ có $f'(x) = \frac{m}{2\sqrt{x-1}}$. Ta thấy dấu của $f'(x)$ phụ thuộc vào dấu của m

$\forall m \neq 0$ thì $f(x)$ đơn điệu trên $[2;5] \Rightarrow \min_{[2;5]} f(x) + \max_{[2;5]} f(x) = f(2) + f(5) = m + 2m$

Từ giả thiết ta được $m^2 - 10 = m + 2m \Leftrightarrow m^2 - 3m - 10 = 0 \Leftrightarrow \begin{cases} m = 5 \\ m = -2 \end{cases}$. Vậy $m_1 + m_2 = 3$.

VÍ DỤ 2: Cho hàm số $y = (x^3 - 3x + m + 1)^2$. Tổng tất cả các giá trị của tham số m sao cho giá trị nhỏ nhất của hàm số trên đoạn $[-1;1]$ bằng 1 là

A. -2.

B. 4.

C. -4.

D. 0.

Lời giải

Chọn A

Đặt $y = f(x) = (x^3 - 3x + m + 1)^2$ là hàm số xác định và liên tục trên đoạn $[-1;1]$.

Ta có $y' = f'(x) = 2(x^3 - 3x + m + 1)(3x^2 - 3)$; $f'(x) = 0 \Leftrightarrow \begin{cases} x = \pm 1 \\ m = -x^3 + 3x - 1 = g(x) \end{cases}$

Ta khảo sát hàm số $g(x)$ trên đoạn $[-1;1]$. Bảng biến thiên của $g(x)$

x	$-\infty$	-1	1	$+\infty$
$g'(x)$	-	0	+	0
$g(x)$	$+\infty$		1	$-\infty$

Nếu $m \in [-3;1]$ thì luôn tồn tại $x_0 \in [-1;1]$ sao cho $m = g(x_0)$ hay $f(x_0) = 0$. Suy ra $\min_{[-1;1]} y = 0$

, tức là không tồn tại m thỏa mãn yêu cầu bài toán.

Nếu $m \notin [-3;1]$ thì $f'(x) = 0 \Leftrightarrow x = \pm 1 \in [-1;1]$.

Ta có: $\min_{[-1;1]} f(x) = \min\{f(1); f(-1)\} = \min\{(m-1)^2; (m+3)^2\}$

Trường hợp 1: $m > 1$ tức là $m+3 > m-1 > 0 \Rightarrow \min_{[-1;1]} f(x) = (m-1)^2 = 1 \Leftrightarrow \begin{cases} m = 2 \text{ (TM)} \\ m = 0 \text{ (KTM)} \end{cases}$

Trường hợp 2: $m < -3$ tức là $m-1 < m+3 < 0 \Rightarrow \min_{[-1;1]} f(x) = (m+3)^2 = 1 \Leftrightarrow \begin{cases} m = -4 \text{ (TM)} \\ m = -2 \text{ (KTM)} \end{cases}$

Chủ đề 03: Giá trị lớn nhất – Giá trị nhỏ nhất của hàm số

Vậy có hai giá trị của m thỏa mãn yêu cầu bài toán: $m = 2; m = -4$, từ đó tổng tất cả các giá trị của m là -2 .

VÍ DỤ 3: Biết rằng giá trị nhỏ nhất của hàm số $y = mx + \frac{36}{x+1}$ trên đoạn $[0;3]$ bằng 20 (với m là tham số). Mệnh đề nào sau đây đúng?

- A. $0 < m \leq 2$. B. $4 < m \leq 8$. C. $2 < m \leq 4$. D. $m > 8$.

Lời giải

Chọn C

Cách 1:

$$\text{Ta có: } \min_{[0;3]} y = 20 \Leftrightarrow \begin{cases} mx + \frac{36}{x+1} \geq 20, \forall x \in [0;3] \\ \exists x_0 \in [0;3]: mx_0 + \frac{36}{x_0+1} = 20 \end{cases} \Leftrightarrow \begin{cases} m \geq \frac{20x-16}{x(x+1)}, \forall x \in (0;3] \\ \exists x_0 \in (0;3]: m = \frac{20x_0-16}{x_0(x_0+1)} \end{cases} (*)$$

(vì $y(0) = 36 > 20$).

Xét hàm số $g(x) = \frac{20x-16}{x(x+1)}$ trên $(0;3]$.

$$\text{Ta có: } g'(x) = \frac{-20x^2 + 32x + 16}{[x(x+1)]^2}; g'(x) = 0 \Rightarrow -20x^2 + 32x + 16 = 0 \Rightarrow \begin{cases} x = 2 & (tm) \\ x = -\frac{2}{5} & (l) \end{cases}.$$

Bảng biến thiên:

x	0	2	3
$g'(x)$	+	0	-
$g(x)$	$-\infty$	4	$\frac{11}{3}$

Do đó, từ (*) suy ra $m = 4$. Vậy $2 < m \leq 4$.

Cách 2:

$$\text{Ta có: } y(0) = 36, y(3) = 3m + 9; y' = m - \frac{36}{(x+1)^2}, \forall x \in [0;3]. y'(0) = m - 36, y'(3) = m - \frac{9}{4}.$$

Mà $y'' = \frac{72}{(x+1)^3} > 0, \forall x \in [0;3]$. Bảng biến thiên

x	0	3
y''	+	0
y'	$m - 36$	$m - \frac{9}{4}$

Trường hợp 1: $m \leq \frac{9}{4}$. Khi đó $y' \leq 0, \forall x \in [0;3]$. Suy ra hàm số nghịch biến trên đoạn $[0;3]$.

Do đó, ta có $\min_{[0;3]} y = 20 \Leftrightarrow y(3) = 20 \Leftrightarrow 3m + 9 = 20 \Leftrightarrow m = \frac{11}{3}$ (không thỏa mãn).

Trường hợp 2: $m \geq 36$. Khi đó $y' \geq 0, \forall x \in [0;3]$. Suy ra hàm số đồng biến trên đoạn $[0;3]$.

Do đó, ta có $\min_{[0;3]} y = y(0) = 36$ (không thỏa mãn).

Trường hợp 3: $\frac{9}{4} < m < 36$. Khi đó $y' = 0 \Leftrightarrow x = -1 + \frac{6}{\sqrt{m}} \in (0;3)$.

x	0	$-1 + \frac{6}{\sqrt{m}}$	3
y'	-	0	+
y			

Do đó, ta có $\min_{[0;3]} y = 20 \Leftrightarrow y\left(-1 + \frac{6}{\sqrt{m}}\right) = 20 \Leftrightarrow -m + 12\sqrt{m} = 20 \Leftrightarrow \begin{cases} m = 4 & (tm) \\ m = 100 & (l) \end{cases}$.

Do đó $m = 4$ thỏa mãn yêu cầu bài toán. Vậy $2 < m \leq 4$.

VÍ DỤ 4: Cho hàm số $y = f(x) = x^6 + ax^2 + bx + 2a + b$ với a, b là các số thực. Biết hàm số đạt giá trị nhỏ nhất tại $x_0 = 1$. Giá trị nhỏ nhất có thể của $f(3)$ bằng bao nhiêu?

A. 128.

B. 243.

C. 81.

D. 696.

Lời giải

Chọn D

Ta có $f'(x) = 6x^5 + 2ax + b$. Do hàm số đạt giá trị nhỏ nhất tại $x_0 = 1$ nên $f'(1) = 0 \Rightarrow b = -2a - 6$

Do hàm số đạt giá trị nhỏ nhất tại $x_0 = 1$ nên $f(x) \geq f(1), \forall x \in \mathbb{R}$.

$f(x) \geq f(1), \forall x \in \mathbb{R} \Leftrightarrow x^6 + ax^2 + bx + 2a + b \geq 1 + 3a + 2b, \forall x \in \mathbb{R}$

$\Leftrightarrow x^6 + ax^2 + (-2a - 6)x + 2a - 2a - 6 \geq 1 + 3a + 2b, \forall x \in \mathbb{R}$ (do $b = -2a - 6$)

$\Leftrightarrow a(x^2 - 2x + 1) \geq -x^6 + 6x - 5, \forall x \in \mathbb{R}$

$\Leftrightarrow a(x-1)^2 \geq (x-1)^2(-x^4 - 2x^3 - 3x^2 - 4x - 5), \forall x \in \mathbb{R}$ (*)

Mà $\max(-x^4 - 2x^3 - 3x^2 - 4x - 5) = -3 \Leftrightarrow x = -1$ nên (*) xảy ra khi $a \geq -3$.

$f(3) = 3a + 705 \Rightarrow \min f(3) = 696$.

VÍ DỤ 5: Cho $y = f(x) = |x^2 - 5x + 4| + mx$. Gọi S là tập hợp tất cả các giá trị nguyên của m sao cho giá trị nhỏ nhất của hàm số $f(x)$ lớn hơn 1. Tính số phần tử của S .

A. 7.

B. 8.

C. 6.

D. 5.

Lời giải

Chọn A

Chủ đề 03: Giá trị lớn nhất – Giá trị nhỏ nhất của hàm số

Vì $\min_{\mathbb{R}} f(x) > 1$ nên $f(x) = |x^2 - 5x + 4| + mx > 1$ với $\forall x \in \mathbb{R}$

Với $x \in [4; +\infty)$, ta có $f(x) = mx + x^2 - 5x + 4 > 1 \Leftrightarrow m > -x - \frac{3}{x} + 5, \forall x \geq 4$

Đặt $g(x) = -x - \frac{3}{x} + 5, \forall x \geq 4$. Ta có $g'(x) = -1 + \frac{3}{x^2} < 0, \forall x \in [4; +\infty), g(4) = \frac{1}{4}$.

Do đó $g(x) \leq g(4) = \frac{1}{4}$. Vì $m > g(x) \forall x \in [4; +\infty) \Leftrightarrow m > g(4) \Leftrightarrow m > \frac{1}{4}$. (1)

Tương tự, với $x \in [1; 4)$. Ta có $f(x) = -x^2 + 5x - 4 + mx > 1 \forall x \in [1; 4) \Leftrightarrow m > 1$. (2)

Với $x \in (0; 1)$. Ta có $f(x) = x^2 - 5x + 4 + mx > 1 \forall x \in (0; 1) \Leftrightarrow m > -x - \frac{3}{x} + 5 \Leftrightarrow m \geq 1$ (3)

Với $x \in (-\infty; 0)$. Ta có $f(x) = x^2 - 5x + 4 + mx > 1 \forall x \in (-\infty; 0)$

$\Leftrightarrow m < -x - \frac{3}{x} + 5 \forall x \in (-\infty; 0) \Leftrightarrow m < 5 + 2\sqrt{3}$ (4)

Với $x = 0$ luôn đúng.

Từ (1), (2), (3) và (4) ta có $1 < m < 5 + 2\sqrt{3}$

Vậy $S = \{2; 3; 4; 5; 6; 7; 8\}$ là tập hợp tất cả các giá trị nguyên của m thỏa mãn.

VÍ DỤ 6: Tìm tất cả các giá trị thực của m để giá trị lớn nhất của hàm số $y = \frac{4^{\sin x} + m \cdot 6^{\sin x}}{9^{\sin x} + 4^{1+\sin x}}$ không nhỏ hơn $\frac{1}{3}$.

A. $m > \frac{2}{3}$.

B. $m \geq \frac{2}{3}$.

C. $m \geq \frac{13}{18}$.

D. $\frac{2}{3} \leq m \leq \frac{13}{18}$.

Lời giải

Chọn B

Ta có:
$$y = \frac{4^{\sin x} + m \cdot 6^{\sin x}}{9^{\sin x} + 4^{1+\sin x}} = \frac{1 + m \cdot \left(\frac{3}{2}\right)^{\sin x}}{\left(\frac{3}{2}\right)^{2\sin x} + 4}$$

Đặt $t = \left(\frac{3}{2}\right)^{\sin x}$ với $t \in \left[\frac{2}{3}; \frac{3}{2}\right]$ khi đó $y = f(t) = \frac{mt + 1}{t^2 + 4}$

Yêu cầu bài toán tương đương với:

Tồn tại $\max_{t \in \left[\frac{2}{3}; \frac{3}{2}\right]} f(t)$ (điều này luôn đúng) và $f(t) \geq \frac{1}{3}$ có nghiệm $t \in \left[\frac{2}{3}; \frac{3}{2}\right]$.

Xét $f(t) \geq \frac{1}{3} \Leftrightarrow mt + 1 \geq \frac{1}{3}t^2 + \frac{4}{3} \Leftrightarrow 3m \geq \frac{t^2 + 1}{t}$ (1).

Đặt $g(t) = \frac{t^2 + 1}{t}, g'(t) = 1 - \frac{1}{t^2} = 0 \Leftrightarrow t = 1$.

Bảng biến thiên của hàm $g(t)$:

t	$\frac{2}{3}$	1	$\frac{3}{2}$
g'	-	0	+
g			

Yêu cầu bài toán tương đương (1) có nghiệm hay $3m \geq g(t)$ có nghiệm $t \in \left[\frac{2}{3}; \frac{3}{2}\right]$

$$\Leftrightarrow 3m \geq g(1) \Leftrightarrow 3m \geq 2 \Leftrightarrow m \geq \frac{2}{3}.$$

VÍ DỤ 7: Cho hàm số $y = f(x)$ có đạo hàm $f'(x)$. Hàm số $y = f'(x)$ liên tục trên tập số thực và có bảng biến thiên như sau:

x	$-\infty$	-1	0	1	2	$+\infty$
$f'(x)$	$+\infty$	0	2	4	0	$-\infty$

Biết rằng $f(-1) = \frac{10}{3}$, $f(2) = 6$. Giá trị nhỏ nhất của hàm số $g(x) = f^3(x) - 3f(x)$ trên đoạn $[-1; 2]$ bằng

- A. $\frac{10}{3}$. B. $\frac{820}{27}$. C. $\frac{730}{27}$. D. 198.

Lời giải

Chọn C

Xét hàm số $g(x) = f^3(x) - 3f(x)$ trên đoạn $[-1; 2]$

$$g'(x) = 3[f^2(x) - 1] \cdot f'(x), \quad g'(x) = 0 \Leftrightarrow \begin{cases} f'(x) = 0 & (1) \\ f^2(x) = 1 & (2) \end{cases}.$$

Từ bảng biến thiên, ta có: (1) $\Leftrightarrow \begin{cases} x = -1 \in [-1; 2] \\ x = 2 \in [-1; 2] \end{cases}$

Và $f'(x) \geq 0, \forall x \in [-1; 2]$ nên $f(x)$ đồng biến trên $[-1; 2] \Rightarrow f(x) \geq f(-1) = \frac{10}{3}$

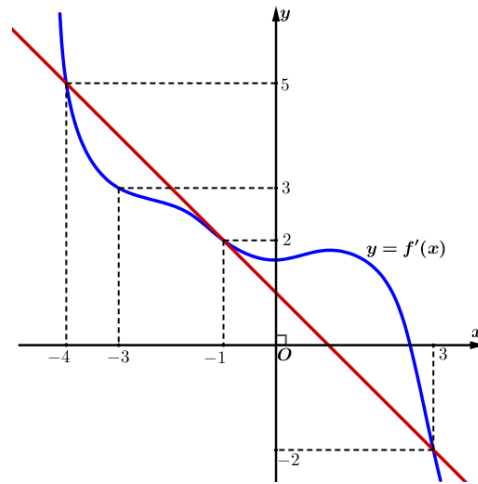
$\Rightarrow f(x) > 1 \Rightarrow f^2(x) > 1, \forall x \in [-1; 2]$ nên (2) vô nghiệm.

Do đó, $g'(x) = 0$ chỉ có 2 nghiệm là $x = -1$ và $x = 2$.

$$\text{Ta có } g(-1) = f^3(-1) - 3f(-1) = \left(\frac{10}{3}\right)^3 - 3\left(\frac{10}{3}\right) = \frac{730}{27}.$$

$$g(2) = f^3(2) - 3f(2) = (6)^3 - 3(6) = 198. \text{ Vậy } \min_{[-1; 2]} g(x) = g(-1) = \frac{730}{27}.$$

Tương giao đồ thị như sau

Bảng biến thiên:

x	-4		-1		3
$g'(x)$	0	-	0	+	0
$g(x)$					

Vậy trên đoạn $[-4; 3]$, hàm số $g(x)$ đạt giá trị nhỏ nhất tại điểm $x = -1$.